

Utrada

KIRJALLISTAITEELLINEN AIKAKAUSLEHTI
TIDSKRIFT FÖR NY KONST OCH LITTERATUR

1 9 2 2
MARRASKUU
♦ N:o 6 ♦
NOVEMBER

Huomattavia kirjauutuuksia

Konrad Lehtimäki: TAISTELIJA, I osa.

Hinta 25 mk. Merkkiromaani suosituksen kirjailijan tuotannossa. Lähetetään parhaillaan kirjakauppoihin. II osa ilmestyy v. 1923 alussa.

Henri Barbusse: TULI, I osa.

Suom. L. Onerva. Hintaa 25 mk. Kuuluisa romaani. Levinnyt alkukielellä yli 350,000 kpl. Lähetetään kirjakauppoihin parhaillaan. II osa ilm. v. 1923 alussa.

Lauri Haarla: LEMMIN POIKA.

3-näyt. murhenäytelmä. Saavuttanut näyttämöllä harvinaisen suuren menestyksen. Lähetetty kirjakauppoihin. Hintaa 18 mk.

Aarre Saarenpää: RUNOJA.

Lyyrillinen sarja. Myönteisiä arvosteluja kautta maan. Hintaa 16 mk. Kirjakaupoissa.

OY. **DAIMON** AB.
POHJOIS RAUTATIENKATU 15
PUH. Tö 42 876

Ny diktsamling

Intressant boknyhet

DIKTONIUS

GUNNAR BJÖRLING

HÅRDA SÅNGER

VILANDE DAG

Utkommit i bokhandeln

Pris 20 mk

En samling originella aforismer

Utkommer i början av december

OY. **DAIMON** AB.
NORRA JÄRNVÄGSGATAN 15
TEL. Tö 42 876

WUWA

KIRJALLISTAITEELLINEN
AIKAKAUSLEHTI

TIDSKRIFT FÖR NY KONST
OCH LITTERATUR

N:o 6

Marraskuun 30. November

1922

IN MEDIO NOCTIS

Saksassa on nälkä. I luokan rautatievaunujen sohvat ovat säkkikankaalla verhotut. Kurjuus irvistää ihmisten silmistä. Me tuomme sieltä „valuutallamme” vaatteita roskaa kaikkea. Myös kirjallisuutta, lyriikkaa ja draamoja, romaaneja ja aforismeja. Kaikki hakevat nyt sieltä kirjallisuutta, koko maailma. Ei siksi että se on halpaa, vaan siksi että siellä on. Köyhä Saksa on rikas kurjuuden silmistä loistaessa. Säkkikankaaseen verhottu nälkä laulaa.

Ja merkillistä: se mikä ennen häiritsi meitä saksalaisessa kirjallisuudessa: latteus pitkäveiteisyys liian sitkeän mietiskelyn kuivuus perinpohjaisuuden ikävä kovakalloisuus — se on häipynyt olemattomiin, ja tilalle on astunut näiden ominaisuuksien kontrastit. Nälkäruoska on tehnyt tehtävänsä, kirvellen tuntee Saksa itsensä uudestaan syntyväksi, ja antaa jo, tuhlaa maailmalle uusia rikkauksiaan.

Ilman nöyryyttä — nälkä on röyhkein kaikista. Tai: kylläkin nöyryydellä, mutta nöyryydellä vain ihmistä kohtaan. Ihmistä poljettiin — ihminen nousi. Nuori Saksa nousee ihmisenä. Sen nuori kirjallisuus on ehkä ekspressionismia tai dadaismia tai mitä tahansa, mutta se on inhimillisen ihmisen palvomista. Se antautuu vain ihmisveljelle. Siinä on vikoja ja puutteellisuuksia, mutta vain taiteellisia. Samoja kuin esim. Dostojevskilla. Sellaisten edessä „esteettinen kriitikki” vaikenee ja sydän sanoo: hyvä olet. Ivat-

koon! Ranska, puhukoon Englanti kylmää järkeänsä: Saksassa asustaa nyt ihmiskunnan sydän.

1920 ilmestyi Kurt Pinthuksen julkaisemana „Menscheitsdämmerung, Symphonie jünger Dichtung” — tosiaan ilmestys, ihme. Ei mikään valikoima antologia sikinsokin poimittuja „edustavimpia” runoja, vaan taideteos sinänsä, todellinen sinfonia, valtava runovuori. 23:n runoilijan 270 runoa neljässä osastossa: Romahdus ja huuto, Sydämen herätys, Julistus ja nousu, Rakasta ihmisiä — sodan ja vallankumouksen synnyttämiä otsikoita, aforistisia rubriikkeja, jotka niihin sisältyvine keskeisine elämäkysymyksiin imevät runoilijoiden intressit itseensä tiukemmin kuin pienet subjektiiviset pikkutapahtumat. Ja nousu siinä: räikeästä romahduksesta taistojen ja myllerryksien kautta ihmisrakkautteen — se on selkäranka jonka vertaista harvat „kootut teokset” voivat tarjota.

„In medio noctis vim suam lux exerit” — Rembrandtin radeerauksen alla oleva lause sopisi paraiten tämän kirjan motoksi. „Keskiyöllä valo laajentaa voimansa” — kansansa keskiyöllä Nuori Saksa monumentaalisesti iskee voimansa näkyviin, huutaa uudella äänellä uudesta valosta, kaaoksen hämärästä ilmoittaa kirkas salama räiskähtäen uuden päivän sarastusta.

Tässä ei ole tarkoituksena minkään jonkun joidenkuiden runoilijoiden erikoisesittely. Toiset

niistä ovat meillä „tunnettuja”, toiset eivät. Leonhard Becher Werfel Hasenclever Schickele ovat vahvoja yksilöitä, mutta tässä kirjassa vain nimiä joukossa. Joukko puhuu, ihmismeri huutaa — ja sen yhteenpuristetussa voimailmaisussa

me aavistamme suurta suuremman taiteen: suurimman — sen, joka ei ole minkään minä-hullun suurtaiteilijan individualistinen pilvilinna, vaan miljoonien tuntemattomien työläisten koottu työ.

DIKTONIUS

MUUTAMIA PIIRTEITÄ HENRIK VISNAPUUSTA

(Käännös vironkielisestä käsikirjoituksesta.)

Runouden ja taiteen meillä sodan painon alla monta vuotta vaiettua yllätti meidät äkkiä 1917 kirjava ja monivärinen runoilijaryhmä „Siuru”.

„Kun synkeäpilvinen taivas riippui matalimmillaan, he esiintyivät”, kirjoittaa Jaan Kärner. Esiintyivät kirjavana karavaanina, toinen toistaan elonriemuisampana, intohimoisempana. Ennen kaikkea nämä meidän ensimmäiset elämän ylistäjämme olivat riemun laulajia. Eikä kenessäkään heistä vielä silloin voinut havaita sitä yhteiskuntamurroksen tragiikkaa ja ajan ankeutta, mitä lauloivat Saksan nuoret ekspressionistiset runoilijat, joiden seuraajia heistä monesta myöhemmin tuli. Heidät valtasi vain ahnas ja huolimaton elämännautinto ja vallaton rehevä elämän riemu — M. Underin „Ekstaas”, H. Visnapuun „Carpe diem” — ja pelko, että huomenna ehkä jo on myöhäistä. Toisinaan kyllä oltiin alakuloisiakin, mutta se oli vain itsensä tuhlaamisen reaktionia.

Tästäkin heitä on pyritty moittimaan, mutta aiheetta: Se riemu oli sittenkin aitoa ja uutta siihenastisen raskasmielisen, hieman kömpelön runoutemme rinnalla. Myöhemmin, kun runoilijat maltoivat katsoa *itseään edemmäs*, he itsekin näkivät, että ympärillä tapettiin ihmisiä, si-dottiin haavoja ja tehtiin veljelemisyriytyksiä.

Marie Underin loistavain ja elontäyisien „Sonettien” rinnalla kiinnitti yhtä paljon huomiota Henrik Visnapuun monipuolisempi „Amores”, jossa runoilija kaikkine hänessä piilevine alkuvaimineen esiintyy. Hän laulaa: „Ikuisesti surulliseksi on minut määrätty”, mutta sittenkin olen „riemusta hullu”. Hän heittäytyy tunnelmasta toiseen, ylistäen pilviin saakka „kuk-kaisenalkeata maata ja yötä; jumalallisen val-

keita naisia”; samassa hän heitä ivaa ja viskaa pois kuin „paperossinpätkät” ja laulaa haikean-kauniin „Luopumuksen”. On tähdennettävä, että Visnapuussa kuitenkin jo siihen aikaan enemmän kuin kenessäkään toisista piili surumielisyyden ituja.

Luopumistaan olevaisesta ja tulevaisesta, rauhantonta horjahteluaan hän panee aavistamaan kun hän „Elegiassa”, istuessaan ystävien parissa, lausuu: „Olen vieras, olen toista perhettä, jätän ajoissa riemupöytänne”, sillä kaikki häviää, „ruoste syö raudan ja murhe sydämen”. „Amores” on mielenkiintoinen, voimakas ja monipuolinen esikoisteos, ja siitä läksi paljon teitä kulkemaan, moneen suuntaan. Valitsiko runoilija omalta kohdaltaan parhaan?

„Amoresia” seuraava „Jumalaga, Ene” (Jää hyvästi, Ene) ei tarjoakaan mitään uutta. On kevyitä ja soivia riimejä, mutta sisältö on kalpeampi ja köyhempi. Sillä mitä on lähes puoli kirjaa käsittävä sikermä „Valkea nainen” „Amoresin” yhden ainoan, kauniin, rytmirikkaan runon „Valkeat, valkeat” rinnalla? On kauniita luonnonkuvauksia, mutta nekin vaikuttavat „Amoresin” jälkeen — jälkikäiltä.

Mutta vastakkaisen suunnan tapaamme Visnapuun kolmannessa kokoelmassa „Talihari”, joka „Amoresin” rinnalla on mielenkiintoisin koko Visnapuun tuotannossa. Tällä kertaa on runoilijan riemun selkäranka kokonaan murtunut. Hän on luopunut naisista ja rakkaudesta, joka muuten on Visnapuun runouden kannattajana, ja yhteiskunnan ja ajan kauhut ovat alkaneet häntä tuskastuttaa. Yleensä hän on kuin muuttunut, vieläpä hiukan isänmaallinenkin: „Kotimaan laulu” ja „Suomalaisen illan” pro-

logi. Hän laulaa nuorten kaatuneitten soturien muistoksi; „kaunis on kuolla kun olet nuori”, mutta se on pikemmin lohduttelua kuin asian ruusunhohteisena tajuamista. Hän alkaa totisena miettiä, miksi sitten kuolla nuorena, ja havaitsee: „Maailman kasvot ovat rivot, maailman kädet tippuvat verta” ja on siitä epätoivoissaan: „Maa verta täynnään. Tuska tukahduttaa, kuin katku hengen. Piru hiiviskelee hiljaa talojen vaiheilla.”

Ja sitten hän alkaa uhmailla ja pilkata Jumalaa, kaiken tämän julmuuden katselijaa, neljännessä „runojen kirjassaan” — kuten tekijä niitä itse nimittää — „*Hõbedased kuljused*” (Hopeakulkuset).

Visnapuun mieli on ehkä enemmän kuin kenenkään muun nuoremman runoilijamme ollut kiintynyt Herran, Jumalan, Äärettömyyden laulamiseen. Monet „Amoresin” kauneimmista lauluista sen osoittavat. „Oi Jumala”, „Herra armahda”, „Ja Sinä Jumalan Äiti”, „Alistuminen” I ja II. Yksi „*Hõbedased kuljused*”-kirjan osa onkin nimeltään „Puheluja Jumalan kanssa”. Ja siinä hän puhuu Jumalalle kuin mies miehelle, ja hän on siitä hyvillään, ettei hän ole koskaan keltään kuullut Jumalan olevan naisen. Ja hän juttelee Jumalan kanssa ja havaitsee, ettei Jumalalla olekaan silmiä eikä korvia, ei käsiä eikä jalkoja; siitä johtuu hänen penseyensä kaikkia avunhuutoja kohtaan. Ja runoilija tuntee äkkiä, että hänellä on kaikki jumalalliset ominaisuudet, silmät, korvat ja kaikki aistimet ja huudahtaa: „Sinä, jota etsin, Herra — se kaikki olenkin minä!” Ja „kaikki minun ympärilläni on kuolematonta.” Puhelut Jumalan kanssa ovat täynnä ihmisen katkeruutta sellaisen mahdin edessä, josta hän ei tiedä, onko sitä olemassa vai ei. Niissä on ehkä enemmän efektiä kuin sisäistä pakkoa ja vihaa; halua härnätä iljettävää ihmisloista, joka tappaa ja kiduttaa ja mutisee virallisia rukouksia puujumalan puoleen.

„Amores” oli sisällöltään ja ulkoasultaan viimeistelty ja huoliteltu teos. Samaa ei voi enää sanoa Visnapuun myöhemmistä tuotteista. Niihin on sekaantunut paljon höllää, veltoa ja le-

väperäistä. Usein on kaikki pelkkää efektin tavoittelua. Paljaita onttoja sanoja, ajatuksettomia rii-mejä ja huolimatonta kaikkien taiteen rajojen yli karauttamista. Kuten näemme erityisesti „Hopeakulkusista”.

Mutta „Runojen kuningasta”, kuten häntä on Igor Severjaninin mukaan ruvettu mainitsemaan, kyllästyttivät pian raskaat yhteiskunta- ja vallankumousaiheet, kyllästytti myös irveily. Hän luopuu veljeyden kehoitteluistaan ja Jumalan kiusaamisesta, laulaakseen kevyesti ja suloisesti unilaulun Alaelle, viidennessä, viimeisimmässä kirjassaan „*Käoorvik*”. Ja taas hän on Ingeinsä ja Alaettensa luona. Taas laulaa hän yksin heistä. Ja taas on „sydän onnea raskas”.

Visnapuu on yhden tien kulkenut ja palannut takaisin. Uudelleen taipaleelle lähtiessään hän jo valitsee varmemman ja — kaukaisemman määränpäin.

— — —

Henrik Visnapuuta on paljon moitittu venäläisestä vaikutuksesta, aikaisemmin Igor Severjaninin, myöhemmin „imaginistien”, Kussikovin y.m., — ja syystä kylläkin. Eihän vieras vaikutus sinänsä niinkään paheksuttavaa olisi, jos taiteilija sen kypsyttäisi itsessään, mutta kun se näin puoliraakana tarjotaan, on maku vastenmielinen.

Sittenkin Visnapuu on voimakas ja mielenkiintoinen kyky, mitä jo hänen syöksähtelynsä suunnasta toiseen vakuuttaa. Hän on myllertänyt jähmettyneitä henkiä. Hän on pannut ilman liikkeeseen ja se on saanut monenkin homehtuneen arvostelijan — aivastamaan. Kerran tyyntyessään, luopuessaan huolimattomuudestaan ja pintapuolisuudesta ja vapautuessaan niin sanoakseni itseään jumaloivasta suuruudenhulluudesta, — joka kuitenkin on pikkuseikka ja hapuilevaan ja etsivään henkeen nähden ymmärrettävä — silloin, löytäessään oman tiensä hän meille varmaan tavoittaa sen puhtaan taiteen kukkasen, jonka tuoksun olemme siellä täällä hänen yksityisissä runoissaan tunteneet.

M.M.

EERO JÄRNEFELTIN NÄYTTELY

On sangen arkaluontoinen tehtävä ryhtyä kansallisia suuruuksia arvostelemaan. Mutta katsellessani prof. Eero Järnefeltin viimeistä klassilliseksi kohotettua näyttelyä en voinut olla miettimättä taidearvostelijamme allekirjoittaneelle yllättävää tapaa luokitella näkemäänsä.

Julkisen arvostelun välttämättömyydestä voi olla eri mielipiteitä, mutta kun kerran arvostelijat ottavat tehtäväkseen arvoasteikkojen jakelemisen, täten tavallaan opettaen yleisöä mitä on taide, mitä ei, on kohtuullista vaatia heiltä joku normi, joka kiteytymättä raudanlujaksi säännöksi, osoittaisi mitä taideteoksen on sisällettävä ollakseen hyvää taidetta. Muuten joudumme kokonaan arvostelijoittemme sympatioiden ja vaihtelevien mielialojen hyllyvään suohon.

Vertailevan arvostelun ensimmäinen ehto on siis tietoinen pyrkimys sovittaa taideteokselta vaatimamme ominaisuudet arvosteltavissa olevaan esineeseen. Missä vertailu kävisi liian ankaraksi tai hienotunteisuus, sanokaamme, nuoren kulttuurimme uranuurtajia kohtaan pakoittaa täydellisestä objektiivisuudesta luopumaan, olisi hyväntahtoinen teoksien selostaminen tai niitten hyvien puolien ilmituominen riittävä. Sellaista ei pitäisi kenenkään taidekäsitteen syvempää juurruttamista harrastavan henkilön paheksua.

Vaikka myöntäisimme oikeutetuksi arvostelijan haluttomuuden riistää vanhalta kulttuuri-työntekijältä sen kunnian ja ekonoomisen aseman, jonka hän pitkällä ponnistuksilla on saavuttanut, ei tässä erikoisessa tapauksessa olisi tarvinnut pelätä joutuvansa pyövelin asemaan. Paljon suuremmassa määrässä kuin aikalaisensa Pekka Halonen ja Juho Rissanen on prof. Järnefelt voittanut yleisömmen puolelleen ja kaikki mitä sellainen asema tuo muassaan. Eikä ole pelkoa että hän tuon asemansa menettää, sillä kaikista taidelajeista on akateeminen taide s.o. pitkän koulutuksen ja harjaantumisen kautta saavutettu kätevyys, yleisölle mieluisin.

Mitä on siis Eero Järnefeltin taide? ankarrinta mittapuuta käyttäen. Koska vahingonvaara

asianomaiselle on minimaalinen, tahtoisin puolestani koettaa sovittaa prof. J:n taiteeseen ne taiteen näkökohdat, joiden mukaan taidetta maailmassa yleisesti arvostellaan — ja meilläkin, kun arvostelu tapahtuu kaikista personallisista näkökohdista riippumatta. Sana akateeminen selittää oikeastaan kaikki mitä siinä on hyvää tai heikkoa. Piirustus sujuva, joskaan ei syntettilinen. Rodin sanoisi sitä alkeelliseksi. Pitempiä selityksiä tässä kohden välttääksimme verratkaamme prof. Järnefeltin ja jonkun vanhan mestarin piirustuksia, jolloin edellisen piirustustavan alkeellisuus on ilman muuta selvää.

Jos kohta prof. Järnefeltin työ on viivoiltaan herkempi ja personallisempi kuin monen muun akateemikon, ei se silti säästy tältä tuomiolta. Värit ovat sovinnaisia, jos väreistä yleensä voi puhua. Todellinen väriniekka on harvoin, jos koskaan, akateemikko, sillä tässä eivät mitkään säännöt, ei mikään opetus ja harjoittelu voi viedä tuloksiin. Voimakas värivaisto on jotain syvästi personallista ja semmoisenaan kaiken akateemisuuden vastakohta. Sen onnellisella omistajalla on itsessään opas joka johtaa hänet omia teitä kulkemaan.

Puuttuvaa luovaa kykyä korvaa prof. Järnefeltin tapaisessa taiteilijassa taiteellinen aisti, eräänlainen kaipuu taiteen läheisyyteen, joka pakoittaa heidät valitsemaan taiteen elämäntyökseen ja antaa innostusta kestäväseen oppivuosien pitkät vaivat. He rakastavat taidetta, ja niillä keinoilla, jotka akatemia on antanut heidän käsiinsä, he koettavat luoda sitä, huomaamatta että todellinen luova taide luo omat ilmaisukeinonsa.

Kaikki työt keskustelunalaisessa näyttelyssä tuntuvat syntyneen näissä merkeissä. Muotokuvia katsellessa oivaltaa mallien kärsimykset taiteilijan hitaasti muovaillessa kankaan pinnalle heidän piirteensä. Ja tulos on työtavan mukainen. Ulkonaisesta yhdennäköisyydestä huolimatta sisäinen näköisyys, joka syntyy ainoastaan taiteilijan *luodessa* teoksensa, puuttuu. Ainoastaan yhdessä tapauksessa, valtioneuvos

Danielson-Kalmarin muotokuvassa, näyttää taiteilijan vaisto johtaneen häntä senlaatuiseen ilmaisukeinojensa yhdistämiseen, että aito taiteen henki huokuu katsojaa vastaan.

Maisemissa huomaa selvimmin akateemisen työtavan rajat. Maisema elää toisessa tahdissa kuin atelieerivalossa istuva malli. Värivaihtelut eivät suostu jäämään hitaasti jäljennettäviksi. Ainoa minkä akateemikko voi niistä poimia, on joku dekoratiivinen viiva, joku ylimalkainen väri. Jos missään, pitäisin tässä yhteydessä yllä olevan analyysini oikeana. Todistuksena voisin mainita prof. Järnefeltin (arvattavasti) lyhyessä ajassa ulkona tehdyt harjoitelmat. Työtapa on aina sellainen, joka sietää verraten tuntuvia korjauksia — öljyväri, tempera, guache tai pastelli — ja parhaissakin tapaamme välittömyyden asemasta eräänlaisen harkitun elegisyyden.

Aikamme nuorimpien pyrkimysten kanssa ei tällä taiteella ole mitään kosketuskohtia ja klassillisen taiteen hengelle se on vierasta. Sen juuret perustuvat yleisöme jumaloimaan naturalismiin, josta eräät yritykset paeta — impressionistisin vedoin maalatut taustat, muutaman äitälän värin lisääminen muuten kuivahkoon värikyseen — ovat pikemmin tappioksi kuin voitoksi.

Kaikista taidelajeista on viime vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla vallinnutta vaikeinta sovittaa yhteen n.s. galleriataiteen kanssa. Uudempiin suuntiin kuuluvista tauluista voi moni riippua sovinnossa vanhojen mestarien parissa, aikamme sielu puhuu veljellisesti menneiden aikojen sielulle. Eräs „taidelaji” näyttää jäävän tästä veljeskunnasta pois. Lontoossa näin kerran Sargentin, erään tämän lajin etevimpiin kuuluvan mestarin, maalaman muotokuvan riippuvan samalla seinällä, jolla oli kokoelma vanhojen mestarien tauluja. Rohkeasta tekniikasta ja syvästä psykologisesta luonnekuvauksesta huolimatta se näytti arkivieraalta suurten henkien juhlassa. Taiteen tulen asemasta siitä puhui markkinamainen smartness, kiirehtivän ajan henki, jolle sielu oli touhussa jäänyt unhoon, rahan eikä iäisten arvojen tavoittelu.

Prof. Järnefeltin suuret lahjat ovat jääneet tämän ajan akateemisuuden palvelukseen, ja syvemmän luovan voiman puutteessa hänen kauden kaipuunsa ei ole voinut murtautua sen kahleista kiitollisemmille teille.

Kunnioittakaa siis, herrat arvostelijat, tätä lahjakasta ja rehellistä taiteilijaa, mutta älkää kansaamme eksyttäkö käyttämällä hänen taiteestaan sanaa klassillinen ja tekemällä siitä mittapuuta meidän orastavalle nuorelle taiteellemme.

ALEX. MATSON

EINO JURKKA

Näyttelijäluonnekuva

Jos hakee nuoremasta näyttelijäpolvestamme tulevaisuuden miehiä, niitä, jotka hengeltään, ainevoimiltaan ja ilmaisukeinoiltaan saattavat kestää syöksyvän runotulvan tai raatelevan ivan iskut tai myrskyromantiikan paussien sanattoman hädän tai uhkan, siis ne nuoren runouden äärimmäiset tekijät, jotka tuntuvat keräytyvän yhteen, luodakseen kerran tämän ajan intohimon vertaisen draamaihmissen, silloin — näitä miehiä hakiessa — saa etsiä kauan turhaan.

Mutta sittenkin: eräissä nuorissa voi nähdä

voimia, aineksia ja luomistapaakin senkaltaista, että tuo hakeminen ei tunnu enää pelkältä haa-veen kuroittamiselta, vaan myös tarkastelulta, joka tuottaa osittaisia tuloksiakin.

Niihin nuoriin, joiden uskoisin „kestävän” yli realismin suristettua runopainetta, kuuluu Kan-san Näyttämöllä Eino Jurkka. Siispä — huolimatta hänen lyhyestä näyttelijäurastaan, siis havaintoesimerkkien niukkuudesta — on paikallaan hahmoitteleva luonnekuva.

Tämän miehen nopeassa näyttelijäkehityksessä on jo asteitakin.

Ensimmäinen se, jolloin hänelle sanottiin nau-rettavan. Siis: *naurettavuuden aste!* Tämä „ter-mi” on toiselta puolen väärä (yleisö-estetiikka!), toiselta puolelta totta. Totta: Kun hän alussa aukoi suutansa keskeltä paksuväristä tuk-kilaismaskia, tulivat lyhyet repliikit esiin sekä kireän säännöllisinä että avuttoman-tunnollisina. Harvat kuulivat tunnollisen tähdon äänessä, enemmistö näki vain avuttomuutta. Tosiasia lie ollut se, että sovinnainen alkeiskoulutus oli sito-nut artikulation kaavaan: koko suu oli kaava. Ei edes luontaisvaisto päässyt oikeuksiinsa.

Toinen aste: Jurkka kykeni tuolloin tällöin *hämmästyttämään*. Tuli näkyviin paikoittain tarttuva ote: eleisiin tuli tarvittaissa petoa, tuli väliin ryhtiin rehevyyttä. Ja ääni — tämä mursi joskus äkkiä alkeiskaavat ja syöksyi esiin hyök-kävänä ja kuulijaan tunkeutuvana. Se oli sil-loin löytänyt luonnollisen alkupohjansa. Pisti näkyviin kolmaskin merkki: äly jännitti uskotta-vasti huulet, synnytti artikulation puristusvoi-maa, loi silmiin uutta ilmettä, joka osasi pistää ja välähtää, väliin lyödä julmastikin. Näyttelijä alkoi luottaa vaistoonsa ja löysi aseita.

Syntyivät sitten „Hevospaimenen” kerjäläinen, „Puukkojunkkareitten” Karhun Esa, „Tyhmän Neitsyen” lukkari — huippuun heilautettu kar-rikatyyri — „Naispaholaisen” viekkaasti älykäs, heikkojäseninen mies ja eräät muut Jurkan hen-kilöt. Silloin havaittiin, että Jurkka osaa luoda kokonaisuuksia, *elää* ja *eläytyä*. Vieläpä: Ta-kana tuntui olevan omaperäinen luomistapa.

Jurkan luomissa ei ole asenteita eikä „tyyle-jä”. Tämä, mitä hänellä ei ole, on etu, sillä se

merkitsee vain vapautta sovinnaisvanhasta „tra-ditsionista”.

Yleensä ei voi erottaa, mikä ilmaisukeino olisi Jurkan „voimakeino”. Niistä työntyy etualalle milloin mikin, vaiston varassa. Kouluttamatto-muus — joka ei ole mikään ansio — on tässä tapauksessa liikunta-voiman laajuutta. (Koska on se myös tiivistyvä?) Ja ilmaisukeinojen tasa-vertaisuus, tämä saa aikaan sen, että Jurkka on ja taistelee näyttämöllä välittömästi uskottavana ihmisenä. Hän näyttää valloittavan itselleen si-säisesti henkilönsä vähitellen alistuen nöyrästi runotajuamisen alle, odottaen onnellisia hetkiä. Hän ei sairasta erittelymaniaa. Siitä hänen hen-kilöittensä luontevuus. Ne eivät ole ensin paloi-teltuja ja sitten kokoon kasattuja.

Mutta eräs varjo on vielä hämärtämässä Jur-kan näyttelijäkuvaa. Hän on n.s. onnellinen näyttelijätemperamentti. Ja tätä johtamassa on synnynnäinen loogillisuus. Mutta se henkinen selkäranka, joka suoristuu alati tinkimättömästi *totuustahdosta*, se on tuntumattomissa. Kuiten-kin: onnellinen taiteilijatemperamentti kykenee järkyttämään vasta sitten, kun se ei vähäksy py-hää tinkimättömyyttä. Jurkka on mahdollisuuk-siltaan tulevaisuuden mies.

L. H:la

★

DIKTAREN FRANZ WERFEL

*Ack! Jag har förrått mig.
Min förfärliga hemlighet och min goda,
ur föreställningens kasärner utbrutna!
Min lögnns vårdade ansikte,
det koppärriga ansiktet av min sanning,
löser sig till sanning.
Jag skrev mig okänd chifferskrift,
obönhörligt ljög jag sanning.
Nu börjar jag förklara mig,
nu börjar jag komma fram ur min blackhet,
nu bygger jag upp mig med avhuggna hän-
der...*

*Hjälplös
hånar jag mig hjälplösa från fjärran.*

Från tyskan av DIKTONIUS

CYMBELINE

Shakespeare — vasta viisissäkymmenissä, kuitenkin jo Stratfordin vanhus, tyttärentyttärensä keralla leikkivä isoisä — mestari on palannut 'romanssien' maailmaan, jonka luonnosta, taikakäsityksistä ja lapsuusmuistoista hän kerran oli luonut „Kesäyön unelman” — Lemmen tuhatmuotoisen ruumiillistuman — ja astunut ensimmäiseen kypsyyskauteensa

Hän on jättänyt Lontoon, taistelun. Hän oli luonut enemmän kuin maailman sen ristin vaakasuoralla, jonka ylimmässä päässä on ihme ja taivas ja lempi ja riemu ja juuressa kaikki se, mikä „perkeleen on omaa”. Nyt oli takana tragedia-raivot, ihmisiinhot, tappavat myrkyt ja tikarit, enkelit ja hirviöt, sortavat ja sortuneet. — Oli läsnä tyyntymys, selkeys, luonto ja luonnonlapset.

Ja mielessä lempeä resignationsi, ja anteeksi-anto. „Cymbeline”, „Talvinen tarina”, ja „Myrsky” syntyivät tämän uuden sovitus-näkemyksen tuloksina.

Tänä kautena, tässä viimeisessä hyvästijätössä kamppailevalle maailmalle ei enää onnistu murha ja tihutyö, myrkky muuttuu vaarattomaksi lääkkeeksi, kataluuskin on jo epäjohtonmukainen ja päättyy katumukseen: Jago on kuollut, Jachimo on syntynyt. Othellon raivo elää nyt Posthumuksen kärsimyksenä ja Desdemonan viaton surma kääntyy Imogenin nöyrässä kärsimyksessä puhtauden maalliseksi voiksi. Onni sovittaa, voitto tekee lempeiksi Cymbelinen ihmiset.

Mutta ikuiset vastakohdat jäävät: jalo ja matala, hovimuotoon kuolleet ja luonnon elonkeraiset lapset elävät yhä vastakkain. Mutta elonkeraiset voittavat, elottomatkin syntyvät uudestaan. Vain limaisen-narrimaiset Clotenit ja melkein koomillisiksi muuttuneet hirviökuningattaret hukuvat maailmasta pois.

Mestarin elämä: Sangen aikainen syksy on tullut, mutta aurinko valaisee yhä, sillä sen kasvot ovat ihmisen.

*

Kansallisteatterin Cymbeline-esityksessä lähes tyivät ihmiskasvat katsojaa, mikäli ei kangistunut tyylitavoittelu vetänyt elottomuuden naamaria niiden eteen s.o. mikäli ei tämän vuoksi estynyt joka hetki tapahtuva luonteen *syntyminen*. Näyttelijät olivat hämmästyttävässä määrässä eriarvoisia tyylin ja sävyn, perusäänien ja elävöittävän värityksen kokonaishallinnassa: muu-

tamalla „tyyli” tappoi elämän. Parissa tapauksessa sana vasta maalasi, ilman määrättyä yksilöittävää perusleimaakaan.

Jos mainittuja luonnelluomisen perustekijöitä pidetään esityksen ojennusnuorana, on illan päähenkilöistä Paavo Jänneksen Cloten elävin ja totisin. Näittekö? Melkein karikoimiseen saakka rohkea tyyliote! Mutta tämän myötä ja läpi kulki joka hetki kimmoisa pienten eleitten ja äänen vaihtelu, joka saattoi voittoisasti nauramaan iljettävyydellekin. Todistettavasti onnellinen luoma.

Lähes samalle tasolle nousi Jussi Snellmanin kuninkaan poika. Hän loi henkilölleen luonnehajan, siis pysyi tyyliissä, mutta tämä ei estänyt häntä nostamasta esiin elävin värityksin poikamaista luonnonlasta. Snellman näyttää tuntevan mikä ero on tyyllillä ja „tyyllillä”. (Mutta esim. Emil Autereen „tyyli” s.o. seisova kankeus madalsi pahasti maanpakolaiskohtausten vaikutuksen.)

Posthumus — Urho Somersalmi! Enemmän kuin vain tyyliote, vähemmän kuin kokonaisen eläväksi luotu lemmeikäisyys. Sävyjen tavoittelussa näkyi ponnistusta! Posthumus ei siis elänyt i t s e.

Imogen! Luoda tämän naisen *viaton* sulo ja *antautuva* lempeys yhdeksi, sykkiväksi sieluksi! Se on suuri tehtävä. Aili Somersalmi *eli*, mutta vain Imogenin sielun toisella puolella, toinen puoli oli tuota ennenmainittua „tyyliä”, s.o. se oli tyylijärjellä tapettu taikka sitä ei ollut syntynytkään.

Jaakko Korhonen sai Fredrik suurena aikaan yksiasenteisuudellaan tyylikaavan, sävyköyhyydessä erämaan. Hänen Jachimonsa nyt oli täysi tyyllittömyys. Hajanaisia äänipyrkimyksiä sinne tänne. Missä oli Jachimon nokkela sanavalmius? Pingoittuneesti kiristyvässä äänessäkö? Entä kyynikko, joka verhoo ilkeytensä sulavuuteen. Tätä näkyi ilmeissä, mutta sanonta ei taipunut mukaan, ei ponnistellenkaan. Missä oli tunto omasta hornamaisuudesta: „Tuoss' enkel'taivaan, täällä hornan vaivaa”? — Violetti värinkö heijastuksessa oikealta? Lausuntavoimien riittämättömyys vei yölliseltä makuuhuonekohtaukselta koko maun pois. „Oi, uni, sa kuolon apina, hänt' uuvuta!” Tämän lausuminen ainoa valokohta.

Kokonaisvaikutus: Suuri osa „tyyliä”, osa tyyllittömyyttä, elämää paikotellen.

L. H-la.

BARBELLIONS DAGBOK

De anteckningar, som under den mindre lyckade titeln *Ur en bruten mans anteckningar* numera gjorts tillgängliga för svensk publik, utkommo i England våren 1919 („The Journal of a disappointed Man”) och väckte genast vid sitt framträdande en utomordentlig uppmärksamhet. Namnet Barbellion dök upp som en meteor på den litterära himmeln; men snart framgick det, att det inte var fråga om något tillfälligt ljusfenomen utan om en ny planet med jämt och starkt framtidssken.

När pseudonymen omsider avslöjades, visade sig dess bärare vara en fullkomligt okänd ung man, en obetydlig f.d. assistent vid naturhistoriska museet i South Kensington vid namn Bruce Frederick Cummings, som, då boken utkom, väntade döden i en obotlig sjukdom.

Den av yttre motgångar och inre splittring i förtid brutne naturvetaren Cummings hann aldrig nå den vetenskapliga utmärkelse han med sjukligt stegrad ärelystnad rastlöst drömde om, men den av dödsfruktan och livshunger pressade, självförgiftade, förbrända, nervöst förgrämda enstöringen Barbellion tog, där han satt och skrev i sin hyrda cell, en glänsande hämnd på ödet: med lidelsens stift ristade han sitt namnchiffer i ryktets hårda marmortavla.

Lade på en grammofoonskiva, kröp sedan upp i en vrå i det stora tomma förmaket och satte mig att gnaga på mitt hjärta. Ett hjärta smakar bittert — i synnerhet om det är ens eget. (5 maj 1913.)

Denna anteckning ger Barbellions liv i några heta rader. Hur han satt uppkrupen i det ödsliga förmaket — han kom aldrig längre in — medan banalitetens grammofofon skrällde tätt invid hans öra: satt och gnagde på sitt giftiga sköna starka vallmohjärta. Den som läser hans dagbok känner den bittert beska smaken av blod, tårar och eld på tungan.

Denna dagbok fotograferar endast inifrån:

W. N. P. BARBELLION: Ur en bruten mans anteckningar, med inledning av H. G. Wells. Förlag: Wahlström & Widstrand, Stockholm. Kr. 4: 75.

omgivningen, det yttre livet har inte avsatt något spår i den. Inga idéer, inga tidskonflikter ha trängt in: det verkar hart när otroligt att den skrivits kort före och mitt under världskriget. Det sublimt löjliga i denna avskilda suveränitet har inte undgått honom själv: „Det ligger poetiskt möjlighetsvärde i den omständigheten, att jag år 1915 e. Kr. huvudsakligen är upptagen av att studera löss. Jag tycker om fräckheten i sånt där”. (Han hade som alla trotsigt förgrämda ett starkt utvecklat sinne för drastisk satir). Det är endast i förbigående, genom spridda namn och antydningar, man lyckas komma några yttre anknytningspunkter på spåren. Så talar han t. ex. om Maeterlincks „Visdomen och ödet”, som inte är annat än „destillerad Marcus Aurelius”, och fortsätter: „Jag är alldeles led och ked åt dessa bekvämlighetstänkare. Om en människa hetsas av ödet med ett rött skynke, och en picador låter honom dansa runt, så ge honom lika gott igen — eller försök åtminstone, det må sen gå hur det vill.” Han åhör ett föredrag av Shaw och utbrister: „Shaw var outhärdlig. Han härstammar från Victorias medeltid”. Som kamrater och följeslagare åter framskymta Dostojevski, Strindberg, Debussy, Walt Whitman. I Marie Baschkirtsjeff upptäcker han en syskonsjäl, som är blod av hans blod och därför naturligtvis förhatlig: „O, Marie Baschkirtsjeff — vad vi båda skulle ha hatat varandra! Hon känner som jag känner. Vi är lika uppsugna av oss själva, besatta av samma fåfänga och av samma frätande ärelystnad. — — — Allt mitt är numera idel tjuvgods. Hon har nedskrivit alla mina tankar och på det sättet förekommit mig”. Baudelaire skänker honom hugnad, i synnerhet då han läser om hur han dog — „av G. P. I. på ett sjukhus i Bryssel.” På ett enda ställe i slutet av boken berör han ett socialt perspektiv genom att antyda den bittra kamp mellan kapital och arbete som förestår och som skall bana väg för „Wells’ tusenåriga rike” och dess spiritualism: „Efter flygplanet kommer själen. Det är inte många

som gjort klart för sig, vilka omdaningar som förestå, när de psykiska forskarna blivit färdiga med sina tålmodiga undersökningar.”

Allt detta är emellertid begränsat till några flyktiga antydningar, vilka det oaktat ge en tillräckligt tydlig bild av den radikalt modärna själsriktning, som ligger bakom. Desto klarare framträder däremot mannens egen sjuka (men hårda starka) karaktär, hans sällsynta, hektiskt fladdrande, men till tänderna beväpnade bortbytingsjag.

Det är ett enda stort psykologiskt komplex som dominerar: dödsfruktan — livshunger — ärelystnad. „Vad som gör mig bitter”, skriver han, „är förödmjukelsen vid att vara dödsdömd”. Denna känsla av dödsmärkthet hetsade hans livshunger och rovgiriga ärelystnad till det yttersta: *Jag känner som jag ville ge mig i lag med alla lidelser, skälvande av liv, med hjärta och nerver i högsta verksamhet. — Om jag bara hade mera tid! Mer tid att tänka, att älska, att se mig om, att bygga upp mina anlag — — — Det går en hetsig rytm av skynda! skynda!! genom hela denna bok. Självt tycker han om „allt som går förfärligt fort och är ofantligt: London, blixtar, Popocatapetl.” — Jag dyrkar expresståg och motorlarm. Jag njuter mycket av att stå och titta på när de svingar järnbjälkar i luften eller lyfter upp stora isblock med järnklor. Sånt måste jag alltid stanna och titta på. Men han finner inte något utlopp, allt blir fuskverk, ärelystnaden visar tänder men är maktlös, „den nervösa förstämningens ormar” slingra sig kring hans hjärta, ensamhetens grämlöse förgiftar honom: *Jag känner mig som kapten Scott, när han skrev sina sista ord i antarktisk kyla och ensamhet. Det är mycket kallt. — London är en enslig plats.**

Ibland lever han några minuter av högsta livsintensitet, då susar rymden genom hans kött. Det är i synnerhet musiken som låter honom smaka denna sällhet: *I två styva timmar satt jag som en örn på en klippa, skådande in i oändligheten — en ganska stilig förnimmelse för en londonsparv ...*

Ibland åter biter han skarpt ifrån sig, hånar

dem som ha framgång, som vända kappan efter vinden, de behagliga och eftergivna, stinger den konventionella dumheten med sin satirs giftiga gadd: „I extatisk samklang med denna fruktansvärda musik (Beethovens femte symfoni), skulle jag kunna ställa mig uppe på balkongräcket och kasta mej i lidelse ned på arenan därunder. Tänka sig, så satt ett par damer i dag bredvid mig — och stickade strumpor! — De skulle ha setat och stickat vid korsets fot, tänker jag.” — „Jag berättade för henne att 12,000 liv hade gått till spillo vid den stora jordbävningen i Italien — — En jordbävning måste vara någonting förskräckligt — kvittrade hon älskvärt, medan hon tankspritt lade ut korten till en ny omgång, i ett rum i Kensington, med vackra Morris-tapeter”.

Men sådant är tillfälligt. Den röda tråden är den inre förbränningen, som småningom gör alla utomliggande intressen, t.o.m. den kära zoologien, överkliga som barns leksaker.

Det enda som håller honom uppe in i det sista är dagboken, som alltmer får karaktären av ett livsverk. Han koketterar inte med någon omedvetenhet: han skriver för att det skall bli läst.

Barbellion nämner på ett ställe Voltaires uttalande om Rousseau: att denne inte skulle ha någonting emot att bli hängd, ifall de bara ville spika hans namn på galgen.

Barbellion var förtrogen med sin galge redan i livstiden: den stod orubblig och väntade på honom. Med smärtsamt krökta fingrar spikade han själv upp sin namnplåt på skräckens träd.

Hgr. O.

SOM OM EN VÅLNAD SMEKTE MIG WALT WHITMAN

*Som om en vålnad smekte mig,
jag trodde jag ej var allena, gående här vid stranden;
men den jag trodde var med mig, när jag nu går vid stranden — den som jag älskade, som smekte mig,
när jag lutade och tittade genom det glimrande ljuset — den har alltmera försvunnit,
och andra kommer som är hatfulla mot mig, och hånar mig.*

Från engelskan av DIKTONIUS

UNGERSKA GÄSTER

Under den högstes beskydd och landets synnerliga välvilja prunka konstpalatsets salar och gemak av ungerska artisters alster, företrädda av tvenne imponerande fanor vid ingången. Såsom alltid äro anordningarna förstklassiga. Antika föremål här och där höjer ytterligare den diskret festliga prägeln. Välvilja och gästvänlighet skadar ju icke, isynnerhet när det gäller släktingar. Julen närmar sig och klapparnas tid är inne. — Röda „såld” diplomer vid varannan tablå visar att efterfrågan är stor. Synd bara om våra planschmakare! De äga visst en god portion tålmod och kunna vänta till nästa eller nästefterföljande jul.

Man vandrar med snålvatten i munnen, med ögonen girigt slukande allsköns prakt, nakenhet, frukter, blomster, m.m., m.m. Arpád Romeks köttstycke, lysande av sinnlighetens röda sötma, tycks utöva en stor dragningskraft på fotograferande och beskådande allmänhet. Man kommer ofrivilligt att tänka på korkarnas förmåga att dragas till varandra i vatten. Ungraren förstår att njuta. Strunt i känsla och torra själsproblem! — Som bekant alstrar ju Ungern de härligaste frukter och de sötaste viner. — En och annan utställare försöker sig på det dekorativa och hantverket utsträcker sig ända ut på ramen. Det förvånar, att konstslöjdsalster icke blivit rikhaltigare representerade, ty på det området äro magyarerna mästare. Färg, harmoni, modulation, rytmik, komposition m.m. äro tillsvidare obehövlige och likgiltiga begrepp. Huvudsaken är att bilderna motsvara ändamålet och det utvisar ju den glänsande utställningen.

Det är att hoppas, att allvarligare konstnärer nästa gång skola representera landets moderna måleri. Ett karaktärsdrag hos denna yngre, icke representerade, generation är den robusta förkroppsligade föreningen av uttryck, form och verklighet. Detta ha de sin medfödda livskänsla, sitt temperament och sitt jordbundna, sunda verklighetssinne att tacka för. Därför känna de varken slitningarna mellan expressionism och kubism eller reaktio-

nen av dessa bägge i den betonade klassicismen. Även den första senimpressionistiska perioden i den ungerska konsten påverkades av Cézanne och kubisternas konstruktioner, utan att dock förlora sammanhanget med den sinnligt blodvarma magyariska jorden och dess livskraftiga befolkning. Denna jämvikt mellan de förenade organiska och de abstrakta tendenserna är kännbar i synnerhet hos *Tihanyi*, som man måste anse för den banbrytande målaren i den ungerska avvikningen från impressionismen. Hans konst bemödar sig allt fortfarande om det struktiva fattandet av tingen: Naturens väsen. Den står på sidan av alla politiska, ras och världsåskådnings-tendenser. Det är mera en akt av förstående än gärning. — Andan i den moderna civilisationen (teknik, industri, organisation) för till rena abstrakta ytor och fordrar en fullkomligt genomträngande och omfattande sammanbindning genom konstruktion. *Uitz*, därefter *Bortnyik*, och senast den även som skald och skriftställare kända *Kossák*, men framför allt *Moholy-Nagy*, vilken omsatt den västliga kulturens dadaistiska påverkningar i segerrikt strålände, monumentalhöjande, men även lättfotat dansande, svävande, bejakande skönhet och liv.

När vägen upp till brödralandet Finland nu sent omsider blivit funnen, skola vi väl nästa gång få hit dessa och andra framåtsträvande konstnärer, vilka representera vår tids Ungern. Måtte även våra konstnärer återgälda besöket!

NYMAN

NY DIKTNING

Diktonius: Hårda sånger. — Förl.: Daimon.

Jag har läst *Diktonius* nya dikter. (Den första samlingen som tryckts i Finland.) Det blev en underlig läsning, ty det blev strid. Strid alltigenom.

Författaren kallar sina vers: *Hårda sånger*. Ett bra namn, betecknande och koncentrerat begreppgivande. Versrader och ord slungas emot en, våldsamt, brännande, piskande. Man söker värja sig, protestera. Förgäves! Ens förmåga att mottaga intryck — *försvagad av estetik och traditioner* — ställes på skarpt prov. Man rycks

med, blir slagen och illa bränd; och åter helbrägdagjord. Man är hänförd endels, och förargad endels. *Men aldrig likgiltig.* Det kan man inte. Ty dessa sånger är liv. Det hårda, till blods piskande, mycket förbannade, men — ack! — ändå in i döden älskade livet. Och som livet talar dikterna till oss: utan krumbukter, brutalt, hänsynslöst, pådrivande, stimulerande till yttersta spänning. Ibland nästan kaotiskt, meningslöst, oftast järnhårt linjerakt som ödet. Stilen stundom starkt-skönt formad, stundom förolämpande (för den som ännu har illusioner och fördomar) i sin respektlösa hårdhet. Orden än välljudsklingande och poesidoftande, än åter (och oftast) stormtjutande, hungervrålande, träckstinkande. *Alldeles som livet självt.*

Skalden Diktonius — och människan, ty de båda äro ett i högre grad än det vanligen är fallet — står inte nära livet, *han står mitt inne i det;* kämpar med det, lider, hatar, syndar och älskar. Älskar mycket och starkt. Han har blod och hjärta och — mod. Det härliga öppna modet att leva och dikta om detta liv: öppen hjärtigt, stor-slaget.

— *Jag slunga vill
med starka skarpa
ord
i världens kaosbrus
min ungdoms trots
och stöta fram
med blixklik lidelse
mitt hat
och riva hjärtat ur mitt bröst
och kasta det till dem
som girigt hungrar.
Men allt:
mitt trots min kärlek och mitt hat
jag samla vill
och gjuta till en sång om dig
ur dig för dig till dig
du liv.*

Så sjunger skalden själv i inledningssången och karakteriserar sin dikt. I den i flere hänseenden underbara diktcykeln „Jaguaren” säger han vidare:

— *Så är vi två, min dikt och jag:
en klo
en vilja är vi två, ett gap en tand
tillsammans är vi: en maskin som
slår. —*

Ja, ett angrepp blir denna dikt. Den vill

tända det brännbara; den vill explosion. — Diktonius är *revolutionärt skapande.* Han äger en revolutionärs styrka och — svaghet. Han har viljan till liv, trotset, modet, hänförelsen, men han skjuter stundom förbi målet och någon gång slår han blint i luften. Det finnes i samlingen versrader som utan vidare hade kunnat strykas, och flerstädes skulle författaren med större *behärskning* och en omarbetning kunnat undvika felgrepp och skapa fullödigare dikt. Av de enskilda diktcyklerna blir främst „Hunger i London” och „Jaguaren” fullt helgjutna, strama och gripande. — Men tadellös poesi är nog det sista som författaren vill skriva:

— *Ej nog pretentiös att kalla detta dikt.
Sånger, hårda sånger —
har du ej röst att sjunga dem
så svär dem
— — —
Ur det gryende formlösa
framstiger meningen.
Söker du blomst hos mig går du vill —
jag är blott frö.*

Och ser man till det som gott är, (och förbiser det som kunnat vara borta), så finner man inte bara livsstarka, groddbara frön, utan lysande blommor och fast rotade träd, stormpiskade och kvalvridna, men strävande mot solen och *levande* med varje fiber, med varje droppe av sin must.

Det är ingen mening i att uppräknat enskilda dikter. (Fastän jag här hade lust till det, ty jag vet, att Diktonius skall mötas av mycket hån och stor oförståelse. Och publikum är ett glatt barn, som tål mycken åskådningsundervisning och helst vill ha allt utprickat, märkt och „klassificerat”. Det är så tungt att tänka och så farligt att känna). Ingen förevisning således. —

Diktonius är „livsstoft som dallrar av levandet”, en mänska, som förlorat mycket, som känner stridens ljuvlighet och maktens berusning, som smakat kärlekens beska sötma och erkänner livets ansvar. Hans dikt är eld, ett skri mot stormen, ett sprängstoff, ett bett: svidande, men klangfull. Diktonius har vågat „uppoffra det som kallas skönhet för det som heter mänska.” Hans musa är icke av parnassen; hennes bleka, fårade anlete skuggas av storstadens stenblock, hennes starka blod suger sin näring ur en karg och hård jord, hennes ögon återspegla det mänskliga livet i dess nakna storslagenhet och kaotiska brokighet.

E. O—i

HEMMERS VÄNTAN

Skalden Jarl Hemmer väntar. Och när en skald väntar blir det naturligtvis dikt. Och när det blir dikt blir det hos Hemmer naturligtvis en hel samling. Ser ni: han har lättheten. 94 sidor väntan således.

Det är så vackert rörande att ungdomen väntar — och så sällsynt. Vanligtvis brukar den ju ge fan i all väntan, vara otålig, bråka, sträcka händerna girigt föregripande mot målet, sprängas av sin egen påskyndande livsträngtan. Men det är naturligtvis blott den brutala obarkade råa ultraistiska ungdomen som har sådana seder och fasoner — den beskedliga välfriserade salongsfäliga fosterlandshoppungdomen (vi blickar mot himlen) har andra: med händerna på täcket knäppta till from bön väntar den stillsamt. Törs vi störa lugnet med frågan (musiken är Topelius-Palmgrens Vårvisa, ciss-moll): vad männe du vä-än-tar på?

Den väntande svarar:

„Mitt liv är en väntan. Min väntan är lång, men ännu för kort alltjämt. Vad väntar jag på? — En osjungen sång, den sång som min stjärna har stämt.”

Och han berättar vidare att den sången svävar kring honom 6 på morgonen och 12 på natten („bitti och sent”), att den liknar stjärnsken majhimmel blomdoft och andra fina saker, men att den (sista versen) tyvärr ej ännu nedstigit till den väntande, som därför frågar när den skall fylla hans stoft till brädden med sitt brinnande innehåll.

Egentligen ganska ärligt det där, ovanligt ärligt. Hm, jäså, han — väntar således på — männe han inte menar Dikten, Den Rätta Sången, Guds Ton? Men — denna Väntan är nu hans 9:de bok, så att — tja, ni förstår vårt bryderi: hur männe det är med de tidigare, törs man draga slutsatsen att även de saknar denna s.k. „sång”? Eller — nej: naturligtvis, fullt klart: den blygsamma sympatiska skalden sveper armodets gråa kappa kring sig blott för att undgå den larmande publika uppmärksamheten och kritikens lovsång som är honom så förhatlig. För sig själv tänker han nog: aj fan så jag sjöng!

Och vi instämmer: Jarl Hemmer har nog sjungit och sjunger fortfarande. I denna samling så väl som i de tidigare strömmar plaskande välljud ur hans lyra, ungmör bedåras gamlingar blir näsrörda kritiker får skrivkramp

— men Dikt är det ej, allra minst ung. Hemmer är berömd för sin „gnista” — han har den, det må sägas; han har en (topeliansk) porlande källa i sitt inre vid vars rand han (topelianskt) björkslutet leker kuddamu med beskedliga (topelianska) poesitallkottar under (topelianskt) blånande himmel. Väl unnat! — men när förläggar- och skråkritiken försöker lancera honom som det unga Finlands diktare vid sidan av en Södergran, tycker vi „de stillsammans” fräckhet går för långt, och tillåter oss ha våra tvivel och löjen.

Väntan? — det doftar bekant? Ack ja: för vårt inre öga ter sig landets unga parnass som en II klass landsortstations väntsal. Flugor, snarkande gestalter, uret ett par år efterlunkande, buff — förlåt: musan dinglande över disken med den gula asketvaxnäsan ömt lutad mot den sura citronskivan i det tomma teglasat — väntan, melodiöst snarkande väntan (de tror det är dikt!) på inspirationsexpressen — som aldrig anlöper sovande stationer.

Ännu en väntan. Herrskapet minns kanske Fröding? — diktare även han, ehuru han ej deltog i familjeromanpristävlingar, ansågs nämligen och anses fortfarande på visst håll för „oanständig”. Nå väl: han har även en „Väntan”, men då han var diktare koncentrerade han sin väntan till en dikt om 8 starka rader. Och vet ni, högtärade, vad *han* väntade på? Jo han väntade — nej han *befalld* (diktarna väntar ej — de befaller) att den starka makten, den makten, som slår och flammar, skulle ge ljus och bräcka sönder kvalmet med en knall, och slå tungt, slå förbannat hårt med dånets dova hammar. Men han var ju diktare, och det är självklart att en sådan har andra önskningsar än en i „solskenslättjan” (tack för ordet!) dåsande Hemmer.

DIKTONIUS

ARVID MÖRNES NYA BOK

Arvid Mörne har blivit det svenska Finlands produktivaste författare. I år har han åter en ny diger roman färdig: *Kristina Bjur*, en berättelse från Stora ofredens ödeshårda dagar. Handlingen försiggår uppe i den österbottniska ödemarken. Det är den sista stormaktstidens och det mörka ortodoxa tidevarvets hårda, enkla och vidskepliga männskor, som Mörne söker levandegöra. Dramatiskt förenklade dialoger och knappa karakteristiker med en ypperligt given miljö som fond. Personerna äro av ringa intresse, vilket förvånar i en bok som heter „Kristina Bjur”. Det är främst den starka stämning av

ödemark och hotande olyckor, vilken författaren ställvis mästerligt lyckats skapa, som fångar läsaren och kvarstår i minnet. — Någontig underbart är t. ex. just kapitlet „Ödemark”. En saga och naturdikt, gripande och fylld av mystisk poesi. Mörne är en av våra främsta naturskildrare. Havet är hans drömmars rike, men — och i synnerhet i „Kristina Bjur” — han kan också ge liv och färg åt skog, åker och äng, solljus och oväder. I sitt förhållande till naturen är han mera omedelbar än annars. Han målar den med en kraftig pensel.

Mörne har stort intresse för ordet: yrkesförfattarens lidelse för det. Han är tvungen att arbeta mycket på sitt språk. Man märker spåren av detta arbete. Men nu (och i „Inför havets anlete”) är han mera frigjord. Språket har blivit uttrycksfullare, renare och mera kärnsvenskt. Många vackra gammalsvenska ord ger han nytt liv.

E. O—i

HENRI MURGER

II.

Murgerin kertomuksella, tai oikeammin kertomussarjalla, sillä eri luvut ovat useimmiten itsenäisiä episodeja, jotka vain löyhästi liittyvät kokonaisuuteen, on merkillinen, kiehtova viehätys. Runoilija kertoo siinä omaa ja tovereittensa elämää, kertoo sydän ja sielu mukana, joka lauseessa, joka vaiheessa. Tapaukset eivät tietysti sellaisinaan ole suuria eikä mullistavia. Tuossa elämässä, jonka luonteen sana „puute” parhaiten kuvaa, saattaa pieninkin valonsäde, pieninkin menestys saada merkillisen tärkeyden: viidenkin frangin ansaitseminen on tapaus ja kun sattuu, että viisisataa kertyy yht’aikaa samaan käteen, on omistaja jo olevinaan Kroisos ja elää — viikon — sen mukaan. Todellisuuspohja on harmaa ja iloton, mutta sitä vastaan katsottuina saavat lyhyet helpotuksen hetket sitä lämpimämmän loisteen ja kaiken yli puhaltava herttainen huolettomuus, vallaton huumori, peittää sen useimmiten kokonaan näkyvistä: pienellä pilalla, hauskasti keksityllä kujeella päästään usein vaikeista vastuksista, suoriudutaan karhuavista isännistä ja muista huolen tuottajista.

Murheiden, nälän ja kiusan keskellä tehdään kuitenkin innokkaasti työtä. Taide loistaa merkillisen tenhoavana, säteilevänä. Pyritään täydellisyyteen tavattomin ponnistuksin, ja vaikka kaikki useimmiten näyttää perin tuloksettomalta, odotetaan sittenkin, melkein fatalistisella luottamuksella, että onni kerran avaa oven, tuo muka-

naan kultaa, menestystä ja mainetta. Työ tekee kylmät yöt lämpimiksi, ravinnottomat päivät kestettäväksi. Rytmit, värit ja sävelet täyttävät olon omalla viehätöksellään. Kunnes taas tulee lyhyt keskeytys pikku ansion, vaatimattoman juhlan muodossa.

Mutta tuo ainainen taistelu ottaa uhrinsakin — vie yhden ja toisen ennenaikaiseen hautaan. Kertomuksen sävy muuttuu syväksi ja tuskalliseksi. Elämän tragiikka sekaantuu säälimättömänä ja voimakkaana huolettomuuteen ja toiveihin. Joku pääsee perille, useampi sortuu.

Niinkuin koko elämä uhkaavasta vakavuudesta huolimatta kuitenkin on huoletonta ja ihaanaa, niin on rakkauskin. Nuoret naiset liittyvät kertomuksen sankarin vaiheihin vain hetkeksi, silmänräpäykseksi, taas kadotakseen ja palatakseen. Yhdyselämä saattaa kestää viikon, jopa kuukausiakin, mutta jatkuvaa siitä ei tule, vaikka molemmin puolinen tunne onkin syvää ja vilpittöntä, puhjeten usein esiin puhtaana, liikuttavana runoutena. Nuo Mimit ja Musettet ja muut ovat yhtä haihtuvia, yhtä oikullisia kuin bohemi-elämän valoisat hetket. Heidän läsnäolonsa luoma kirkkaus lankee lyhyeksi aikaa kertomuksen sivuille, tuo herttaisia, hilpeitä episodeja, täyden onnen hetkiä, joissa harmaa todellisuuspohja kokonaan peittyy kuin keväinen maa vehreyteen. Nuoruus viettää juhliaan kaiken uhallalla, kaikesta huolimatta, mutta, pahaksi onneksi, sekin „kestää vain aikansa”, kuten kertomuksen elegisen tunnelman täyttämä loppuluku kertoo.

On mahdotonta ryhtyä selostamaan tuota kirjavaa kokonaisuutta, joksi kertomussarja lopulta sulautuu. Se on kuin elämä itse, vailla säännöllisiä, katkeamattomia suuntaviivoja, oikullista ja vallatonta. Mutta tuo kertomuksesta huokuva elämä, oli kuvaus sitte realistista tai mielikuviuksen leikin täyttämää, on merkillisen voimakasta, suggeroivaa. Teokseen eläytyy itsekkin kuin pakolla, kuin itse liikkuisi mukana sen henkilöitten hahmoissa, heidän iloissaan ja suruissaan. Aika ja paikka eivät pääse tekemään rajoituksia. Kaikki on vielä vuosikymmenien kuluttua yhtä totta kuin silloin — seikka, joka voimakkaasti pistää silmään esim. Viljo Kojon „Suruttomia” lukiessa. Vaikka kaikki välimatkat ovat äärettömät, ovat olot, perussävy, jopa tapahtumatkin merkillisesti samanlaisia. Mitään kirjallista vaikutusta ei ole olemassa. Elämä vain toistaa itseään Pariisissa niinkuin Helsingissäkin.

Murgerin muut teokset kuuluvat kuin samaan sarjaan, vaikka hän ei missään ole saavuttanut sitä elämän ja taiteen intensiivisyyttä kuin näissä kuvauksissaan bohemien elämästä. „Buveurs

d'eau" (Veden juojat)-kertomuksessa pääsee tuska ja kärsimys voitonpuolelle. „Le pays Latin” pyrkii uppoamaan liikaan sentimentaalisuuteen ja eräät pikku kertomukset taas ovat joko liiaksi romanttisia tai puhtaasti vallattomia. Pieni helmi on kuitenkin lyhyt novelli „Le bonhomme Jadis”, jossa nuoruuden ylistys ja huolettomuus taas luo herkän ja valoisan välikohtauksen työn ja huolen keskelle.

„Bohème” oli Murgerin suuri menestys. Se muodostettiin näytelmäksi, jopa oopperaksikin, ja runoilijan unelma omasta talosta ja omasta elämästä toteutui täysin. Entinen elämä, kaikki koettu ja kestetty, oli kuitenkin tarttunut niin syvästi Murgeriin, ettei hän koskaan päässyt irti bohemien tavoista ja oloista. Pikku talossaan maalla, Pariisin ulkopuolella, hän jatkoi entiseen tapaan. Nukkui päivät, valvoi yöt, joi suunnattomat määrät kahvia ja poltteli rakasta piippuaan. Kaikki oli epäsäännöllistä, kaikki sattuman varassa, tai nurinkurista. Terveys oli mennyt taisteluissa. Leini, kuume ja muut vaivat ahdistelivat säälimättä.

Runoilijan mieli pysyy aluksi vielä hilpeänä ja reippaana, mutta menestys ei likimainkaan täyttänyt sitä, mitä hän menneinä aikoina oli kuvitellut. Kuoleman ajatus alkaa yhä voimakkaampana tunkeutua hänen mieleensä. Maailman iloisinten, huolettominten tarinoiden tekijä runoilee nyt synkän „Testamenttinsa”, jossa huumori kuitenkin pyrkii pilkistelemaan säkeitten käänteistä ja sanojen lomista, ja vaikuttavan „Epätoivoisen balladin”, jossa hän suorastaan kutsuu kuolemaa luokseen vapauttajana:

„Astu kattoni alle, syö ja juo. Nuku sitte, ja kun heräät, niin kuljeta palkkioksi minut pois käsivarsillasi.”

Taikka:

„Tunnen kuoleman tulevan. Kuin haavoittunut lintu, joka vielä kerran yrittää lentoon, koettaa sydämeni lyödä. Olen lopussa, lopussa.”

Kuolema tulikin äkkiä ja hiljaa. Murger jätti boheminsa kenenkään tietämättä ja aavistamatta.

Murger ei ole niitä suuruuksia, joista kirjallisuuden tarinat kertovat sivumääriä ja joitten elämää tutkitaan pikku piirteitä myöten. Hän ei ole luonut koulua eikä saanut jäljittelijöitä. Hänenkin elämänsä on episodi suuressa kokonaisuudessa, mutta merkillisen värikäs ja ilmeikäs kohta, johon mielellään pysähtyy, ja jonka jättämä vaikutus, herättämä tunnelma, on voimakkaampi kuin monen suuren, kunnialla kukkuroidun nimen.

E. P—la

„VAIHDOKAS” KOITON NÄYTTÄMÖLLÄ

Tämän Selma Anttilan näytelmän elinkyky — näytelty ympäri maata kymmenen vuoden aikana — ei johdu tavallisen kansannäytelmän helppohintaisista keinoista: ei hauskuuttamistempuista — sillä kappale on yleissävyltään synkkä ja totinen — eikä juonen ärsyttävästä kiristämisestäkään. Sillä joskin juoni on liiankin monipolvekeinen — varsinkin nyt näytellyssä asussa, jossa kolmas ja neljäs näytös on yhdistetty — on se epäilemättä syntynyt itse taistelusta, sisäisestä tunnepakosta, joka ajaa henkilöt tiiviisti iskusta vastaiskuun. Ja tässä — taisteluvalmiudessa — on selitys kappaleen saavuttamaan kansansuosiioon.

Entä esitys? Oli havainnollista verrata Koiton Näyttämön puoliksi amatöörivoimia Helsingin pääteattereitten luomisvoimaan ja tekotaapaan. Teknillisesti: samoja puutteita — suhteet huomioon ottaen — kaikissa teattereissa. Ilmevaihtelukyvyyttömyys pyritään korvaamaan rajoitetulla erikoisilmeellä. Sisäisen mielenliikkeen ja siihen kuuluvan eleen välillä aukkoja kuten harhautuvan äänensävyttelyn ja ilmeilyn välillä. Ilmaisukeinoista yksi tai toinen toisten kustannuksella kehitettyjä. Yleensä: Teknillisiä aukkoja, katsotaan puolelta tai toiselta.

Mutta aukkojen täyttäminen? Tässä näiden harrastajanäyttelijöiden ja ammattiesiintyjien välillä on paljon merkitsevä ero. „Kultivoiduissa” teattereissamme *peitetään* nuo koulutusaukot yleensä — en puhu onnellisista poikkeuksista — silatummalla ulkokuorella, huolitummalla naamioilla, paremmilla kumarruksilla, suuremmalla nokkeluudella ja suuremmassa seisovilla — kullisseilla, tarkemmalla asema- ja asennetavoitellulla ja tämän *ulkokuoritekniikan* lisäksi myös — tottakai — sulavammalla artikulaatiolla y.m.

Entä Vaihdoikkaan esittäjät? Näillä on hartaus ja uskallus. Nöyryys ottaa vastaan pieninkin opastus. Heillä on haparoiva ja yli horjhattava, mutta iloinen tavoitus sanaan, käsitteeseen, sointuun. — Yhtä vähän kuin ulkokuoritekniikka on taitoa, on tämä hartaus ja into luomista. Mutta: parempi on, että aukot *täytetään* kuin se, että ne *peitetään*. Flävä hartaus! Se ainakin väreilee.

Mutta näyttämöluomiinkin tai lähelle näitä pääsivät, paitsi näyttämön johtajaa Heikki Soramaata, Lydia Niskanen ja Kaija Suonio, joilla molemmilla näyttää olevan kypsääkin henkistä sisältöä tehtävänsä varten.

L. H—la

MUISTELMATULVA

Maailmansota kypsytti meidän päivillemme ja meidän päiviemme kirjallisuuden lukijalle suuren sadon: monisatasivuisia romaaneja, runoja, novelleja. Ja muistelmia. Viimemainittuja se varsinkin jakoi runsain käsin. Ja silloinkin kun jo alamme päästä tuosta sodan kaunokirjallisuudesta, yltiöisänmaallisesta ja verenhimoisesta, vallitsevat muistelmateokset vielä markkinoita. Sodanaikuinen ja sodanjälkeinen kaunokirjallisuus on jo melkein arvosteltu: valtava määrä siitä on painumaisillaan unholaan. Siinä on liian vähän elämisenarvoista, liian paljon rihkamata-varaa. Vain se, mikä siinä on uutta, nuorta, keväteistä, vain se jää eloon.

Toista on muistelmateoksien. Kammottavien jättiläisten, jotka kruunupäisine kirjoittajineen, tuhatlukuisine sivumäärineen ja ylistysvirteen ja hallelujatahtiin sepitettyine arvosteluineen tuntuvat yhä vain olevan nousussa. Aika on niiden, maaperä kuohkea, verin kostutettu, kunnianhimoin pehmitetty. Lukija on väsytetty sairaalloisin romaanein, Martta-näytelmin ja rakkausju-tuin. On kieltämätön tosiasia: muistelmateok-silla on suuri arvo. Ne ovat historiaa. Mutta mielestämme on syytä juuri tällä ajankohdalla ja tänä hetkenä tehostaa sitä, että useimmissa tapauksissa ne ovat vain historiaa. On syytä tehostaa sitä, että ne ovat siinä sivussa vielä aina ja tavallisesti liian subjektiivista historiankirjoi-tusta. Toisinaan ja paikatellen käyvät yksityi-sestä ansioluettelostakin. Vielä: on syytä sanoa, että näillä muistelmateoksilla ei useimmissa ta-pauksissa ole niitä kaunokirjallisia ja kertoma-taiteellisia ansioita, jotka niille haltioitunut, per-sonallisuuksiinrakastuva, tunnustettukin kri-tiikki aivan yleiseen ajattelematta antaa. Ja eh-dottomasti on sanottava, että on aivan väärin mennä asettamaan niiden kirjoittajia niille jalus-toille, joilla seisovat ne, joilla ovat kertojan ju-malaiset lahjat.

Sotasankarien muistopatsaat ovat toiset. Toi-set kirjailijain. Sotasankarit valloittavat maita, mutta eivät pysty valloittamaan ihmisten sydä-miä. Keisarit hallitsevat valtakuntia, mutta har-voin hallitsevat kertojanlahjan. Kruununprins-sit vartovat valtakuntaa. Ja saavatkin. Mutta turhaan he vartovat kirjailijalahjoja, niitä ei peritä.

Ja kuitenkin: aika on muistelmain. Luden-dorff, Hindenburg, von der Goltz, kruunun-prinssi, keisari . . . Saksalainen sarja. De-nikin, Wrangel, Witte, Rodsjanko . . . Venä-läinen sarja. Onhan niitä. Ja jos ei pienellä

maalla ole omia muistelmaisia sankareita viime vuosien varrelta, niin sille tyrkytetään vieraita. Vedotaan sukulaisuussuhteisiin, päivänpolttavaan merkitykseen. Ja hyvä olisi, jos tähän py-sähdyttäisiin. Mutta voimme väittää, että aika-kaudellemme on tunnusmerkillistä se, että mel-kein kaikista jo ylläluetelluista miehistä on koe-tettu tehdä merkkimiehiä maailmankirjallisu-teenkin. Olen pannut merkille, että sekä saksa-lainen, venäläinen, että suomalainen arvostelu on nimenomaan kaunokirjallisuuden kustannuk-sella koettanut laajentaa sotapäälliköiden vähäi-seksi tynkätyntä valta-aluetta, korvauttaa heille heidän huonoja sotamenestyksiään voitolla ja valloituksilla kirjallisessa maailmassa.

Se on väärin. On kerta kaikkiaan puisteltava pois päistä sellaiset ajatukset, että kirjailijaksi tulee se joka haluaa. Ja on muistettava, että on kirjailijoita, on totisesti, jotka eivät milloinkaan vaihtaisi kynäänsä ei miekkaan, ei valtikkaan. Siksi, että se on liian alhaista heille.

En tahdo tuoda esille enää niitä ylistys-lauluja, joita patenttikritiikki on virittänyt muis-telmateosten kirjoittajille, niitä kirjallisia an-sioita, joita se on nähnyt noissa yllälueteltujen sotaherrain ja valtiomiesten teoksissa. Se on ol-lut toisinaan kuin läkähtymäisillään siinä ylis-tyshurmiossaan. Suomalainenkin kritiikki, ja kenties juuri erikoisemmin suomalainen kritiikki.

Muistelkaamme vain:

Kun parooni Wrangelin muistelmain ensim-mäinen osa ilmestyi, niin syntyi melkeinpä ylis-tysarvostelukilpailu. En voi ainakaan sitä unoh-taa, että suomalaisia kirjailijoita kehoitettiin oi-kein tyylioppiin tuolle ikälopulle mestarikerto-jalle. Mutta . . . Tunnusmerkillistä: Toisen osan ilmestyttyä oli arvostelu hiljaa . . . Voihan olla, ettei jaksettu enää. Oli kesä kuumakin parhail-laan . . . Pelkään kuitenkin pahoin, että oli mui-takin syitä. Täytyy olla liian suopeasydäminen sen arvostelijan, joka luettuaan koko vapaaherra Wrangelin muistelmateoksen, tahtoisi väittää, ettei muistelmain henki ole vanhoillinen, että se ylistetty Suomi-ystävyyys tuossa vapaaherrassa on ehdottoman vilpittöä.

Samoihin aikoihin hautasi arvostelu melkein huomaamatta kenraali Langhoff'in muistelmat. Tämän kirjoittajasta on tuntunut monia muistel-mateoksia lukiessa kuin juuri kenraali Langhof-filla olisi oikein muistelmateoite: yksinkertainen, rehellinen, vaatimaton. Ja eikö voisi tuntua niin-kin, että suomalaiselle on paljon tärkeämpää tuntea ja ymmärtää seitsenvuotinen ajanjakso

Suomen historiaa kuin seitsemänkymmentäseitsemän Saksan ja Venäjän? Ja liian huomaamattomiksi jäivät rovasti Juho Saarisen muistelmatkin. Mutta kuinka yksinkertainen, kuinka sydämeellinen, kuinka terve ja vaikuttava on niiden kertojaote ja minkä määrän suomalaista sivistyshistoriaa ne sisältävätkään. Katkeraa, että niiden jatko jäi ilmestymättä!

Kruununprinssi Wilhelmistä teki arvostelu vielä suuren kirjailijan, keisari Wilhelmin muistelmain edessä se tuntuu jo vähän epäröivän. Vihjaiseepa, pahankurinen, jo jotakin keskinkertaisista kertojalahjoista. Ei enää puhu „erinomaisesta kirjailijasta”, ei „mahdollisimman pätevistä kynästä”, ei „loistavasta tyylistä”. Mitähän se nyt kävi „reistailemaan ja rimpuilemaan”? Muistelmateos! Saksan entisen keisarin! Kun moni kirjailija-poloinen jo valmisteli eväitä tyylikouluun lähteäksensä! Kun moni kouluupoika jo mieli painamaan päähänsä uuden kertojamestarin sodankuulun nimen!

Kenties se katsahti taaksensa, hämmästyti sitä loistavaa kertojaliutaa, joka siellä sapeleitaan kalistelee, virastotomuja jaloistaan karistelee? Kenties joku heistä, armoitetuista, Tolstoi tahi Dostojevski, Flaubert tahi Zola, Freytag tai Keller, kuiskasi sille jotakin korvaan. Pyytäisi olemaan varuillaan.

Liekö kuiskannut...

Mutta jos ei lienekään kuiskannut arvostelulle, niin kuiskaa varmasti tunnolliselle luki-

jalle. Sanoo vaikkapa vain että kertojat ovat kertojia, muistelmateokset muistelmateoksia. Oma avonsa kullakin. Niin muistelmillakin. Niitä voitulla vielä paljon: Lloyd Georgelta, Mussolinilta ja Enver Pashalta! Kaikilta, kenet aika heittää pinnalle.

Sillä aikahan on heidän. ISÄNMAATON

★

WILHELM EKELUNDIN AFORISMEJA

Mitä kirjailijoita kannattaa lukea? Yksistään niitä, jotka ovat saaneet kaiken lahjaksi: ihanteellisen kurin voimalla.

Päivä kostaa! Ellet ole ylistänyt aamua hyvin ajatuksin, täytyy sydämesi kirvellä ja kalveta illan edessä.

On olemassa eräänlaista jaloa uteliaisuutta. Kuka taisi herkistää korvansa kirjojen suhteen niinkuin Montaigne!

TOIMITUS — REDAKTION:

Lauri Haarla, Hagar Olsson,
vastaava — ansvarig toim.siht. — red.sekret.

P. Rautatienk. 15 N. Järnvägsg.
Toimitusaika 12—2 Redaktionstid
Puhel. 42876 Telef.

Ultra-lehden joulukuun numerot tulevat ilmestymään kaksoisnumerona jouluksi

Ultras decembernummer utkommer som dubbelnummer till julen

Tämän paperin on valmistanut
Haarlan Paperitehdas Oy.
Tampere

Puhelin 19 20 · Sähköos.: *Paperihaarla*

PUKIMO O.Y. KALLIO

ITÄ HEIKINKATU 9 - UUSI YLIOPPILASTALO

NAISTEN JA HERRAIN
PUKIMOLIIKETTÄ
SUOSITELLAAN

Kirjansitomo MINERVA

ottaa tehtäväkseen kaikkia ammattiin
kuuluvia töitä. Kaikki työt tehdään
huolellisesti ja kohtuushinnoilla

BULEVARDINK. 19 BOULEVARDSG.

Utför alla till yrket hörande arbeten.
Alla arbete utföres omsorgsfullt till
moderata priser

Bokbinderiet MINERVA

Ilmottakaa Ultrassa!
Annonsera i Ultra!

Suosittelemme hyvin lajiteltua varastoamme:

Naisten villa- ja silkkikankaita,
Crepe de chineä, Taft'ia y. m.,
Kappa- ja kävelypukukankaita,
Pitsi- ja Madrasverhoja, Pöytä-
liinoja, Leposohvanpeitteitä,
Hartiahuiveja y. m.

Hyvät laadut!

Halvat hinnat!

OY. VERHO AB.

EROTTAJANKATU 3, PUHEL. 104-96

Uusin ensiluokan kirjapaino

KESKUSKIRJAPAINO OY.

HELSINKI · NIKOLAINKATU 19 · PUHELIN 34 97

Suorittaa kaikenlaista kirjapainotyötä

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

Daimon

FÖRLAGSAKTIEBOLAGET

Me olemme alkaneet julkisen toimintamme ja pyydämme täten kunnioittaen kiinnittää kirjallisuutta harrastavan yleisön huomiota toimintaamme, jonka päämääränä on yksinomaan taiteellisesti pätevän runouden julkaiseminen sekä alkuperäisinä suomen- ja ruotsinkielisinä teoksina että käännöksinä uudesta eurooppalaisesta kirjallisuudesta. Toimiston osoite on: *Helsinki, Pohjois-Rautatienkatu 15, Puhelin: Töölö 42 876*

Vi ha numera vidtagit med vår verksamhet och ha härmed äran att fästa den litterärt intresserade allmänhetens uppmärksamhet vid det nya företaget, som avser att utgiva endast konstnärligt giltiga alster i form av svensk- och finskspråkiga originalverk samt översättningar av modern europeisk litteratur. Förlagets adr. är: *Helsingfors, N. Järnvägsg. 15, Telef. Tölö 42 876*

HINTA 6:— PRIS